

Estonia sai Mozartit täis

Estonia Teatris esietendus reedel ja laupäeval Wolfgang Amadeus Mozarti koomiline ooper "Figaro pulm". Lavastas Roman Baskin, kujundas Jaak Arro, muusikajuht ja dirigent on Paul Mägi.

"Sõbra kannatustele oskame kõik kaasa tunda. Tema edu talumine nõuab aga hoopis tugevamat iseloomu," olevat öelnud skandaalne esteet Oscar Wilde. Tõepoolest on kuidagi kõhe tunnistada, et "Figaro pulma" esietendused olid teatraalsed, elamuslikud ja kaasaegsed. Neis oli rõõmu ja osalemislusti nii lava kui saali poolel. Maja sai Mozartit täis, orkester kõlas, lauljad laulsid ja mängisid, silmad särasid. "Figaro" pani lootusrikka punkti teatri nigelavõitu juubelihooajale, kinnitas, et ooper – ehkki antud juhul 210 aastat vana – ei ole surnud, et tegijail – olgugi nad kehvasti makstud – jätkub lusti ja vallatust ning et vaatajad – ehkki levib arusaam, et kummardatakse vaid padumeelelahutust – oskavad ja suudavad ikka veel armastada ooperit.

Orkester välja!

Orkester istub sedakorda laval ning orkestriaugu arvelt ulatub lava hea mitu meetrit saalile lähemale. "Figaro" lavastustervik tõestab, et sel vormilahendusel on sisuline kate. Esiteks puudub lauljatel nüüd päästev ja samas mängu kammitsev võimalus üksisilmi dirigenti jälgida. Teisalt lülitus Paul Mägi juhitud orkester täie loomulikkusega tegevusse, elas laulva-mängiva lavaga ühes rütmis ja andis võis

sist õhkub tõeliselt naeruväärset tiirasust.

Kõige vastakamalt kogu lavastustervikus mõjus Pille Lille Krahvinna Almaviva – imposantne, vokaalselt võimas ja samas kuidagi võõras, ülejäänud tegelaskonnast nagu raudse barjääriga eraldatud. Margot Visnap on kirjutanud üle-eelmisel suvel Pärnu Ooperis etendunud "Figaro pulmast": "Vokaalselt peajagu teistest üle, veetlev ja sarmikas, vaba(nenud) estoonlyaste teatraalsest krambist, liikuv ja koomiliselt nüansipeen Pille Lill lõi krahvinna Almavivana küpse, elurõõmsa ning seksapiilse naise kuju." Mis siis ometigi vahepeal juhtunud on? Kust nüüd see ebamaiselt traagiline rollivõti, ülespoolsusse kinnitunud pilk, mimilikud žestid ja poosid? Kas pole lavastaja osanud nõuda või laulja tahtnud teha?

Amor, madu, kaelkirjak

Ehkki kõike avalikuks teha ei ole teatriarvustuses vist sobilik, ei saa ma ometi mööda mõnest veidrast ja vembukast detailist, mis "Figaro" elusust tõhusalt toetavad – igasugused ilmutavad ja kaduvad Amorid, madu-ussid, luiged ja lehmakarva kaelkirjakud. Kõik see papp ja mulaaž võiks olla hirmus kits ja labasus. Aga ei ole. Ühtki neist olenditest ei mängita lõpuni lahti, neile ei keskenduta. Samas saab rida täis – neid on piisavalt palju, et tekiks süsteem, oma tasand kogu mängus. Tol pöörasel päeval tolles pöörases krahvillossis – miks ka mitte!

Võimalus nuriseda

"Figaro" pani lootusriikka punkti teatri nigelavõitu juubelihooajale, kinnitas, et ooper – ehkki antud juhul 210 aastat vana – ei ole surnud, et tegijail – olgugi nad kehvasti makstud – jätkub lusti ja vallatust ning et vaatajad – ehkki levib arusaam, et kummardatakse vaid padumeelalahutust – oskavad ja suudavad ikka veel armastada ooperit.

Orkester välja!

Orkester istub sedakorda laval ning orkestriaugu arvelt ulatub lava hea mitu meetrit saalile lähemale. "Figaro" lavastustervik tõestab, et sel vormilahendusel on sisuline kate. Esiteks puudub lauljatel nüüd päästev ja samas mängu kammitsev võimalus üksisilmi dirigenti jälgida. Teisalt lülitus Paul Mägi juhitud orkester täie loomulikkusega tegevusse, elas laulva-mängiva lavaga ühes rütmis ja andis võimaluse ka tema tegemisi jälgida, mitte üksnes kuulda ja aimata.

Piimamees Tevje kombel kaedes on asjal alati ka tagakülg. Lavale toodud orkestrist võib mõelda kui lavastaja leiutatud päästerõngast, mis aitab tegevuslikult nõrgemaid kohti peita ning vabastab suure lava hõlmamise kohustusest. Minu jaoks need ebalused kinnitust ei leidnud, ehkki reedese esietenduse esimeses vaatuses tundus tähelepanu kahtlaselt sageli orkestrile libisevat. Ka on siiski pisut kahju, et valitud lahenduse hüvaks tuli loobuda pöördlavast.

"Figaro" on kaasaegne ja elus, tahan ma väita, ehkki seda ei ole kerge tõestada. Mis üldse on elusus ja kaasaegsus? Roman Baskini lavastuses ei ole midagi rabavalt uut ega erilist, pole pöörast ehk pea peale pööratud kontseptsiooni ega tehnilisi imesid. Kõik on rõhutatult minimaalne, tasakaalukas. täpne.

Esietenduse eel puutus kõrvu väljend "kontsertesitus". See ei olegi nii vale, ent ometigi on Estonia "Figaro" teater! Sest kõrvu muusika ja selle esitusega on laval selged suhted, suhtumised, intriigid, arm ja valu, (armu)kadedus ja kirg. Ja tekib illusioon. Illusioon, mis on teatraalne ja

Aare Saali Figaros on tubli annus julgust ja pöörasust.

HARRI ROSPU

teatripärane, mis ei eelda sisseelamist või kaasakannatamist ei esitajalt ega vaatajalt. Selles on ohtralt kõrvalpilku ja distantsitunnet, selget ja puhast esitamisteatrit.

Õigupoolest meenutab "Figaro" üsna paljus Baskini ja Arro möödunud talvel Pärnus esietendunud "Keani". Seesama esmahetkel ehmatav välise ja füüsilise tegevuse kasinus, nüansside täpne väljamängimine. Õnt kui "Keanis" jäi sellest peenusest ja napsõnalisusest kohati siiski liiga väheks, lavastusse tekkisid augud ja saali igavus, siis "Figaro" püsib oma stiilis puhtalt ja lõpuni.

Ehk saabki lavastuse kaasaegsust tõestada just sellega: et laval on ajastu ja samas ka ajastu, et need on päris inimesed, ehkki nad väljendavad end lauldes?! Mingeid mängureegleid tuleb selleks muidugi tunnistada, näiteks seda, et intrigaanid võivad kõik ühe-

korraga laval olla, üksteist suurepäraselt näha ja kuulda, ent samas ikkagi igaüks oma niiti punuda.

Estonia seltskond on igatahes mängureeglid omaks võtnud ning loob naudinguga intriigi ja illusiooni.

Võrgutaja võrgutab, intrigaan intrigeerib

Kahest esietenduste Figarost tundus Mart Mikk valmim ja täpsem. Kiiduväärt on tema diktsioon, aru saab tõesti igast sõnast. See tundub eriti oluline valitud minimaalse mängulaadi juures, mis eeldab ideaalset vokaalset viimistlust, iga nüansi, iga sõna saali jõudmist.

Aare Saali Figaro ei saanud end justkui kohe käima, aimus kobavust ja krampi. Samas tundus temas peituvat isemoodi plahvatuslikkust, tubli annus julgust ja pöörasust, mis esialgu küll

veel sordiini all. Efektne oli stseen, kus Saal Cherubinole mägedest-õrgudest vestes meisterlikult üle kiikuva voodi turnis.

Kumbki oma nägu on ka kaks Susannat – Valentina Taluma ja Margit Saulep. Talumas on enam rokokoolikku elegantsi, nukulikkü väljavoolitust. Saulepis jällegi nupukust, hoogu, plikalikku sädet.

Vandeseltslaste vahel kepsleb lustakas Cherubino (Katrina Räni) – alati olemas, alati (enamasti valel) kohal, elurõõmus, eluterve ja elusse armunud. Tundlik näitlejatöö, ehkki väikeste vokaalsete ebalustega. Leitmandiks ülendatud Cherubino nutunäoline põgenemine etenduse särtsakamaid hetki. Intrigeerivusel ja mängulõbult võrreldavaks tõusis üksnes Krahv Almaviva (Väino Puura) võrgutusduett Susannaga, kus tollest kergitatud kulmuga vanast kout-

livõti, ülespoolsusesse kinnitunud pilk, mimilikud žestid ja poosid? Kas pole lavastaja osanud nõuda või laulja tahtnud teha?

Amor, madu, kaelkirjak

Ehkki kõike avalikuks teha ei ole teatriarvustuses vist sobilik, ei saa ma ometi mööda mõnest veidrast ja vembukast detailist, mis "Figaro" elusust tõhusalt toetavad – igasugused ilmuvad ja kaduvad Amorid, madu–ussid, luiged ja lehmakarva kaelkirjakud. Kõik see papp ja mulaaž võiks olla hirmus kiitja labasus. Aga ei ole. Ühtki neist olenditest ei mängita lõpuni lahti, neile ei keskenduta. Samas saab rida täis – neid on piisavalt palju, et tekiks süsteem, oma tasand kogu mängus. Tol pöörasel päeval tolles pöörases krahvilossis – miks ka mitte!

Võimalus nuriseda

Lõpetuseks tahaksin vihjata veel mitmele teemale.

Kuidas on juhtunud nii, et viimaste aastate olulisemad, uudsemad ja tugevamad ooperilavastused valmivad draamalavastajate käe all (Nüganeni "Figaro pulm" Pärnu Ooperis, Mikiveri "Cyrano de Bergerac" Estonias). Või kas need kaks žanri lavastuslikult ongi nii erinevad? Arvatavasti on draamalavastaja ooperisse toomise teel väga oluline muusikajuhi ja dirigendi töö, sestap veel kord kummardus "Figaro" muusikajuhile Paul Mägile.

Võiks mõtiskleda Estonia möödunud ja tulevast hooajast ning sellest, milliseks teatriks tal tasuks tahta saada.

Mõne "Figaro" seiga üle annab nuriseda. Näiteks ooperi alguses efektselt langeva vahe-eesriide väga väheefektsel kokkulappamise ja pingi alla topimise üle (kuhu too õnnetu eesriide tegevusetult jääbki). Võiks küsida sedagi, kas kujundust läbivaid raudkonstruktsioone ikkagi pisut palju ei ole.

Aga tähtsus ja tõde on muus – tervik tekkis, lavastus elab.

KADI HERKÜL